

27.3.2008

08-268/239

Kaupunginhallitus
PL 1 (Pohjoisesplanadi 11-13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Khs dnro	2008-939/236
Stn dnr	
Saap./Anl.	03-04-2008

ESITYS KAUPUNGIN INNOVAATORAHASTON RAHOITUKSESTA KAHDELLE SOSIAALIVIRASTON HANKKEELLE VUONNA 2008

1. Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan -hanke

Hankkeen perustelut

Helsingin kaupungin tietotekniikkastrategian (vuosille 2007 - 2010) mukaisesti kärkihankkeilla vauhditetaan tietotekniikan kehitystä. Kärkihankkeiden yhtenä tavoitteena on kaupunkilaisten mediavalmiuksien parantaminen ja digitaalisen (tietoteknisen) syrjäytymisen ehkäiseminen. Erityisenä kohderyhmänä ovat ikääntyvät kaupunkilaiset.

Atk-taidoilla ja nimenomaan tietoliikenneyhteyksien avulla voidaan tukea ikäihmisten kotona asumista ja yhteisöllisyyttä silloinkin, kun liikuntakyky on huonontunut tai kotoa ulos pääsy on vaikeaa esim. talon hissittömyyden takia. Tämän vuoksi on tärkeää, että mahdollisimman monilla ikäihmisillä on riittävät atk-aidot sekä käytön tottumus.

Helsingin kaupungin vanhusten palvelu- ja virkistyskeskuksissa on vuosittain asiakkaana noin 9000 helsinkiläistä ikäihmistä. Valtaosalla ikäihmisistä ei ole kotonaan käytössä tietokonetta. Palvelukeskukset ovat pyrkineet järjestämään mahdollisuuksia tietokoneen käyttöön ja käytön opetusta. Sekä tarjolla olevien laitteiden että käyttöopetuksen määrä on kuitenkin riittämätön tarpeeseen nähden.

Palvelukeskustoiminnan kehittämisohjelma vuosille 2007–2010 on hyväksytty sosiaalilautakunnassa 26.2.2008. Ohjelma sisältää palvelukeskustoiminnan kehittämisen linjaukset, jotka ovat sosiaaliviraston strategisten linjauksien mukaiset. Linjauksia ovat mm. syrjäytymisen ehkäiseminen, yhteisöllisyyden lisääminen ja asiakkaiden osallistumisen lisääminen.

Myöskään syrjäytyneillä ei ole kotonaan useinkaan käytössä tietokonetta. Sosiaaliasemien ja asunnottomien sosiaalipalvelujen (Asso) asia-

27.3.2008

kastiloissa asioidessa heillä olisi mahdollisuus käyttää laitteita jos niissä olisi ko. varustus.

Digitaalisen syrjäytymisen ehkäisy tietotekniikkavalmiuksia parantamalla on ikäihmisten syrjäytymisen ehkäisyn oleellinen osa. Tietotekniikan käytön lisääminen ja mahdollisuuksien tarjoaminen onkin palvelukeskustoiminnan kehittämisen eräs sisällöllinen painopistealue. Tietotekniikan käyttömahdollisuuksien lisääminen edellyttää palvelukeskusten asiakkaiden käytössä olevan laitteiston ja verkkoyhteyksien lisäämistä ja uusimista sekä käytön opetusta ja vieritukea. Laitteiston ylläpito- ja huoltokysymys tulee myös ratkaista. Nykyisellään viraston tietohallinto ei vastaa asiakaskäytössä olevista atk-laitteista, eikä myöskään palvelukeskuksissa ole tähän tarvittavia resursseja.

Hankkeen sisältö

Hankkeessa ajanmukaistetaan ja laajennetaan vanhusten palvelukeskusten, sosiaaliasemien ja Asson asiakastilojen atk-laitteisto ja verkkoyhteydet sekä ratkaistaan niiden ylläpitokysymys.

Ikäihmisten ja syrjäytymisvaarassa olevien digitaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi toteutetaan atk-osaamisen lisäämiseksi laaja koulutus-, tutor- ja vertaistukiohjelma.

Asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista mahdollistetaan mm. asiakastyytyväisyyskyselyjen avulla. Palvelukeskusten yhteinen asiakaskysely toteutetaan syksyllä 2008 ensimmäistä kertaa. Kyselyn vastaaminen tapahtuu ensisijaisesti asiakaskäytössä olevilla tietokoneilla. Tähän kytketään atk-tutor- ja vieriovetuskampanja, jossa ovat mukana palvelukeskusten atk-harrastajat vapaaehtoisvetoisesti.

Hankkeessa on tarkoitus käyttää hyväksi Kustaankartanon vanhustenkeskuksessa toteutettavassa Inno-Kusti -hankkeessa kehitettäviä toimintakäytäntöjä, erityisesti Interaktiivisuudella Itsenäisyyttä ja Toimintakykyä Arkeen -osaprojektin vuorovaikutteisen TV:n mahdollisuuksia.

Hankkeessa selvitetään myös mahdollisuutta tukea dementoiviin sairauksiin sairastuneita ja heidän omaisiaan tietotekniikan keinoin. Kokeiltaviksi tulisivat esim. dementoituville ja heidän läheisilleen tarkoitettut atk-käyttöliittymät, joiden avulla voidaan esim. harjoittaa muistia, hakea tietoa ja asiantuntija-apua sekä vaihtaa ajatuksia vertaisten kanssa ajasta ja paikasta riippumatta.

27.3.2008

Samanaikaisesti toteutetaan nykyisten, pahvisten palvelukeskuskorttien korvaaminen nykyaikaisella sähköiseen tunnistamiseen perustuvalla järjestelmällä.

Toimijat ja mahdolliset yhteistyötahot

Hankkeessa päävastuullisena on sosiaaliviraston vanhusten palvelujen vastuualueen sosiaaliasemat ja Asso. Hankkeessa on mukana aikuisten palvelujen vastuualueen. Hankkeeseen osallistumista on esitetty sosiaaliviraston tietohallintoyksikölle.

Helsingin Yliopiston Palmenia -yksikön kanssa on sovittu atk-opetuksen järjestämisestä, mikäli hankkeelle saadaan EU:n Grundtvig -ohjelmasta haettua rahoitusta. Muita yhteistyötahoja kaupungin organisaation sisällä ovat työväenopisto, Arbis ja kaupunginkirjasto.

Kolmannen sektorin toimijoista mahdollisia yhteistyötahoja ovat Kalliolan vapaaopisto ja Enter ry (Ikäihmisten atk-tutorhanke) ja erilaiset eläkeläisjärjestöt.

27.3.2008

Hankkeen arvioidut kustannukset

VANHUSPALVELUJEN HANKKEEN ALUSTAVA KUSTANNUSARVIO

		kustannukset, euroja			
Vuodet 2008–2010 yhteensä		á-hinta	2008	2009	2010
atk-laitteistus	30 työasemaa	1 000 €	30 000		
kaapelointityöt			10 000		
kalustus	30 atk-pöytää	600 €	18 000		
atk-tarvikkeita	30 työasemalle	300 €	9 000		
opetusmateriaalia	oppikirjoja ym.		20 000		
atk-lisenssit	(muistisairaille tarkoitetut ohjelmistot)		10 000	5 000	
	esitteet, ilmoitukset, 3		4 000		
tiedotusmateriaalia	vuotta			1 000	1 000
	(muistisairaille kehitettävät palvelut)		20 000	20 000	
asiantuntijapalvelut	matkakulut, telekustannukset		3 000		
vapaaehtoisten	vapaaehtoisten vakuutukset,		1 000	1 000	
kulukorvauksia	vastuuvakuutukset				1 000
vakuutukset			5 000	4 000	2 000
muut kustannukset					
YHTEENSÄ			130 000	34 000	7 000

AIKUISTEN PALVELUJEN HANKKEEN ALUSTAVA KUSTANNUSARVIO

		kustannukset, euroja			
Vuodet 2008–2010 yhteensä		á-hinta	2008	2009	2010
atk-laitteistus	12 työasemaa	1 000 €	12 000		
kaapelointityöt			4 000		
kalustus	12 atk-pöytää	600 €	7 200		
atk-tarvikkeita	12 työasemalle	300 €	3 600		
opetusmateriaalia	oppikirjoja ym.		8 000		
atk-lisenssit	(muistisairaille tarkoitetut ohjelmistot)		4 000	2 000	
	esitteet, ilmoitukset, 3		1 500		
tiedotusmateriaalia	vuotta			750	
	(muistisairaille kehitettävät palvelut)		1 500		
asiantuntijapalvelut	vapaaehtoisten vakuutukset,		2 000	1 500	
vakuutukset	vastuuvakuutukset				2 000
YHTEENSÄ			43 800	4 250	2 000

2. Ihmeelliset vuodet -ryhmähoitomallin juurruttaminen Helsingin perheneuvolaan

Ihmeelliset vuodet -ryhmähoitomalli on tarkoitettu 2–10-vuotiaiden lasten vanhemmille, jotka kokevat lapsensa uhmakkaina, tottelemattomina, ja lapset saattavat saada raivokohtauksia. Lisäksi näillä lapsilla on vaikeuksia toimia ryhmässä, mikä johtaa mm. kouluhäiriköintiin. Käytöshäiriöiden on todettu olevan yleisin ja jatkuvasti lisääntyvä psykiatriseen hoitoon lähettämisen syy, ja samaan aikaan varteen otettavaa hoitoa ei ole ollut tarjolla.

Ryhmän tavoitteena on auttaa vanhempia vanhemmuustaitojen oppimisessa ja lapsen kanssa hyvän vuorovaikutussuhteen luomisessa.

27.3.2008

Ryhmässä harjoitellaan vuorovaikutustilanteita vanhemman ja lapsen välillä. Vanhemmilla on mahdollisuus myös saada tukea vertaisiltaan. Ryhmä soveltuu myös hyvin eri kulttuuritaustaisille perheille.

Ihmeelliset vuodet -ryhmä perustuu Washingtonin yliopiston Vanhemmuusklinikalla tehtyyn tutkimustyöhön. Viimeisen 25 vuoden ajan työryhmät ovat kehittäneet kasvatusohjelmia avuksi perheille, joiden pienet lapset ovat erittäin vaikeasti hallittavia. Vanhemmat, jotka ovat osallistuneet kursseille, ovat pystyneet vähentämään lastensa huonoa käytöstä ja lisäämään heidän sosiaalista ja emotionaalista kyvykkyyttään. Kansainvälisissä tutkimustuloksissa on todettu, että 70 %:lla lapsista käytöshäiriöt ovat olennaisesti vähentyneet.

Perheneuvolan uutena perustehtävänä (Soslk 2.10.2007) on asiantuntija-avun antaminen ja yhteistyö kasvatus- ja perheasioissa, lapsen/nuoren normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvien kriisien hoito, vanhemmuuden tukeminen, parien ja perheiden kriisien hoitaminen. Perheneuvolan työskentelyssä keskeinen painopistealue on varhainen tuki ja oikea-aikainen apu perheille. Valtakunnallisessa Kaste-ohjelmassa 2008–2011 korostetaan uusien työmenetelmien ja vaikuttavampien toimintatapojen kehittämistä, jotta mm. lapsen sijoittamisen tarve kodin ulkopuolelle vähenisi. Käytöshäiriön kehittyminen on riski lapselle ja se voi johtaa lapsen sijoitukseen.

Hankkeen tarkoituksena on ottaa käyttöön ja juurruttaa em. ryhmähoitomalli osaksi perheneuvolapalveluja 1.6.2008 alkaen. Valtakunnalliset linjaukset, sosiaaliviraston strategia, perheneuvolan uusi perustehtävä ja kansainväliset tutkimustulokset mallin vaikuttavuudesta sekä soveltuvuus maahanmuuttajatyöhön puoltavat Ihmeelliset vuodet -ryhmähoito -työskentelymallia. Työskentelymalli tulisi saada osaksi perheneuvolapalveluja yhteistyössä päivähoidon ja terveyskeskuksen kanssa.

Hankkeelle haetaan rahoitusta Helsingin kaupungin Innovaatorahastosta. Kustannukset vuodelle 2008 ovat 40 000 euroa.

Hankkeen suunnitelma on liitteenä.

27.3.2008

Sosiaalilautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus myöntäisi kaupungin innovaatorahastosta vuodelle 2008 yhteensä 213 800 euroa käytettäväksi sosiaaliviraston kahdelle innovaatiohankkeelle: Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan ja Ihmeelliset vuodet -ryhmähoitomallin juurruttaminen Helsingin perheneuvolaan.

Lisätiedot:

Paulig Outi, kehittämiskonsultti, puhelin 310 43580

Salonen Sirpa, aluepäällikkö, puhelin 310 56617

SOSIAALILAUTAKUNTA

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Astrid Gartz
puheenjohtaja

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Anneli Levänen
pöytäkirjanpitäjä

LIITE

Ihmeelliset vuodet -hankkeen suunnitelma

LIITE

IHMEELLISET VUODET -RYHMÄHOITOMALLIN JUURUTTAMINEN HELSINGIN PERHENEUVOLAAN INNOVAATIOHANKKEEN SUUNNITELMA

Kohderyhmä ja lyhyt kuvaus hankkeesta

Kohderyhmä

Lasten (2-10v) vanhemmat, jotka kokevat lapsensa uhmakkaina, tottelemattomina, lapset saavat raivokohtauksia ja/ tai heidän käytöksensä on muulla tavalla ongelmallista. Lisäksi näillä lapsilla on vaikeuksia toimia ryhmässä, mikä johtaa mm. kouluhäiriköintiin (=käytöshäiriöiset lapset). Käytöshäiriöiden on todettu olevan yleisin ja jatkuvasti lisääntyvä psykiatriseen hoitoon lähettämisen syy, ja samaan aikaan varteen otettavaa hoitoa ei ole ollut tarjolla.

Ryhmän tavoite

Ryhmän tavoite on auttaa vanhempia vanhemmuustaitojen oppimisessa ja lapsen kanssa hyvän vuorovaikutussuhteen luomisessa. Ryhmässä harjoitellaan vuorovaikutustilanteita vanhemman ja lapsen välillä. Painopiste on opitun siirtyminen kodin arkeen. Huomiota kiinnitetään myös parisuhteeseen ja vanhempien tapaan ratkaista ristiriitoja sekä em. seikkojen vaikutusta lapseen. Vanhemmilla on mahdollisuus ryhmässä saada myös tukea vertaisiltaan, jotka ovat samankaltaisessa elämäntilanteessa.

Tausta

"Vuorovaikutuksellinen ja hoivaava kasvattaminen on lasten sosiaalisen, emotionaalisen ja akateemisen kehityksen perusta" (Webster-Stratton 2006). Ihmeelliset vuodet -ryhmä (ja myös kirja) perustuu Washingtonin yliopiston Vanhemmuusklinikalla (Parenting Clinic, University of Washington) tehtyyn tutkimustyöhön. Viimeisen 25 vuoden ajan työryhmät ovat kehittäneet kasvatusohjelmia avuksi perheille, joiden pienet lapset ovat erittäin vaikeasti hallittavia.

Tutkimusmateriaalin mukaan vanhemmat, jotka ovat osallistuneet kursseille, ovat pystyneet vähentämään lastensa huonoa käytöstä ja lisäämään heidän sosiaalista ja emotionaalista kyvykkyyttään. Lisäksi he ovat oppineet olemaan hoivaavia ja vastasanottavaisia vanhempia. Tämä on kansainvälisesti yksi tutkituimmista vanhemmuusohjelmista ja tulokset ovat hyvät: USA:ssa, Britanniassa ja Norjassa on todettu, että 70 %:lla lapsista käytöshäiriöt ovat oleellisesti vähentyneet ja ovat selkeästi alle kliinisten rajojen intervention jälkeen sekä seurannassa.

Menetelmä soveltuu monenlaisille perheille, esim. yksinhuoltajille ja uusperheille – **myös perheille eri kulttuureista.**

Ryhmän taustateoria perustuu behavioristiseen ja oppimisteoreettiseen näkemykseen lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta. (PhD Judy Hutchingsin luento 26.2.08).

Lähteet:

1) Webster-Stratton, Ihmeelliset vuodet. Ongelmanratkaisuoapas 2 – 8 -vuotiaiden lasten vanhemmille. Profami oy 2006.

2) Käytösongelmaisen lapsen hoito – keinottomuudesta aktiiviseen toimijuuteen, koulutuspäivä 26.2.2008, luennoimassa PhD Judy Hutchings, University of Wales, Bangor.

Vanhempien ryhmät

Vanhempien ryhmässä on kaksi koulutettua ohjaajaa. Ryhmä kokoontuu 12 - 14 kertaa (1 ryhmä keväällä ja 1 ryhmä syksyllä). Mukana on yhteensä 6 – 12 vanhempaa (molempien vanhempien mukanaolo suotavaa). Ryhmässä opiskellaan selkeiden teemojen ja ohjelman mukaan vanhemmuuteen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Lisäksi vanhemmat saavat kotitehtäviä. Ryhmän aikana on tarjolla välipalaa.

Lastenhoito on järjestetty ryhmän ohessa, mikä mahdollistaa vanhempien osallistumisen. Lapset voivat olla haasteellisia ja eri-ikäisiä, joten mukana on kolme lastenhoitajaa. Ryhmässä ei ole varsinaista ohjelmaa – ulkoilua ja leikkiä. Ryhmän aikana tarjoillaan välipalaa.

Hankkeen tarkoituksena

Hankkeen tarkoituksena on ottaa käyttöön ja juurruttaa em. ryhmähoito osaksi perheneuvolapalveluja. Ryhmät tulisivat toimimaan perheneuvolan kaikissa alueyksiköissä – 1 ryhmä keväällä ja 1 ryhmä syksyllä.

Haettava määräraha (euroa) vuodelle 2008

40 000 € (sis. opintokäynti 16 787 €)

Rahoituslähde

Innovaatorahasto

Määrärahan käyttötarkoitus

Ryhmien kustannukset: materiaalit, kirjallisuus, välipalat, tilavuokrat, yhden ulkopuolisen lastenhoitajan palkkaaminen (3471€/ ryhmä aloitettaessa toimintaa).

TV ja Dvd -katselulaitteet: 2000€/ alueyksikkö

Ohjaajien koulutus: 600€ /ohjaaja, joita vähintään 4/ alueyksikkö (2400€/ alueyksikkö)

Ohjaajien työnohjaus: koko penen yhteinen työnohjausryhmä + opintopiiri 1 x kk (3600€)

Opintokäynti University of Wales, Bangor: 14 henkilöä, a 1000€ (16 787€)

Toteutusaika

1.6. – 31.12.08

Jatkorahoitustarve seuraavalle vuodelle

Ryhmät kevät + syksy 2009 (5743€/ alueyksikkö, koko pene 17229€)
Koulutus (2 työntekijää/alueyksikkö = 1200€, koko pene 3600€)
Työnohjaus/ opintopiiri (koko penen työnohjausryhmä kevät 3600€ ja syksy 4500€)
Opintokäynti (U of Wales, 18 henkilöä a 1000 € yht. 18 000€)
Yhteensä 46929€ (sis. opintokäynti 18000€)

Strateginen merkitys ja perustelu

Sosiaalilautakunta linjasi perheneuvolan uuden perustehtävän kokouksessaan 2.10.07. Sen mukaan Perheneuvolan toimintaa ohjaa sosiaaliviraston strategiset linjaukset: 1) Joustavammat palvelukokonaisuudet, 2) hallintokuntien välinen yhteistyö lasten ja nuorten mielenterveystyössä ja 3) Lastensuojelun palvelurakennemuutos, joka siirtää työskentelyn painopistettä varhaiseen tukeen ja velvoittaa perheneuvolaa kumppanuuteen vanhemmuuden tukemisessa.

Perheneuvolan perustehtävänä on (tiivistettynä) asiantuntija-avun antaminen ja yhteistyö kasvatus- ja perheasioissa, lapsen/nuoren normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvien kriisien hoito, vanhemmuuden tukeminen, parien ja perheiden kriisien hoitaminen. Perheneuvolan työskentelyssä keskeinen painopistealue on jatkossa varhainen tuki ja oikea-aikaisempi apu perheille. *Ihmeelliset vuodet -ryhmähoito toteuttaa erinomaisesti tätä perheneuvolan uutta perustehtävää. Merkittävää on myös mallin soveltuminen eri kulttuuritaustaisille perheille – tämä on syytä pitää mielessä, kun kehitämme maahanmuuttajaperheiden palveluja.*

Valtakunnallisessa Kaste-ohjelmassa vuosille 2008–2011 keskeisenä tavoitteena on turvata väestön sosiaali- ja terveyspalvelut tulevaisuudessa. Tämä edellyttää mm. uusien työmenetelmien ja tietopohjan kehittämistä - olemassa olevia voimavaroja tulee suunnata uudelleen ja uusia vaikuttavampia toimintatapoja ja palveluja tulee kehittää. Samalla tavoitellaan eri hallinnon alojen ja toimijoiden yhteistyötä sekä paremmin asiakkaiden tarpeista lähteviä palveluja. Lapsiperheitä pyritään auttamaan ja tukemaan erilaisin tavoin, jotta mm. lapsen sijoittamisen tarve kodin ulkopuolelle vähenee. *Tässä on syytä huomata se, että käytöshäiriön kehittyminen on suuri riski lapselle ja se voi johtaa lapsen sijoitukseen.*

Edellä mainittuihin seikkoihin viitaten Ihmeelliset vuodet -ryhmähoitomalli on erittäin ajankohtainen (lasten ja nuorten lisääntyvät käytöshäiriöt), vaikuttava (kansainväliset tutkimustulokset), asiakkaiden tarpeista lähtevä, joustavaa palvelumallia edustava ja poikkihallinnolliseen yhteistyöhön haastava toimintamalli, joka on ehdottoman tärkeä ottaa käyttöön ja juurruttaa koko

Helsingin perheneuvolaan. Tämä toimintamalli on myös käytännön työkalu lastensuojeluperheiden vanhemmuuden tukemiseksi.

Malli olisi syytä jatkossa kytkeä selkeämmin yhteistyöhankkeeksi esim. Helsingin yliopiston kanssa, kuten on tehty mm. Norjassa ja Walesissa. Perheneuvolan yhteistyökumppani tähän malliin perehdyttäessä on ollut Omaiset mielenterveystyön tukena ry, Uudenmaan piiriyhdistys.

Vastuhenkilö

Sirpa Salonen, aluepäällikkö perheneuvola/ itäinen alueyksikkö
sirpa.s.salonen@hel.fi
puh. 310 56617 tai
050-3426521